

sežena transpozicija današnjega nemškega notranje pravnega aksioma „pravo je, kar nemškemu narodu koristi“, v vodilni motiv javnega mednarodnega prava.

K. je svoje doslejšnje najobširnejše zasnovano delo „Das rechtliche Weltbild“, katerega prvi zvezek tvori izišla knjiga „Gegenreich Frankreich“ označil kot svoj prinos delu akademije za pravice narodov. Prepričani smo, da tak pravec dela v akademiji ne bo mogel izpolniti njene gotovo lepe naloge in namere. Nesporno imajo tudi taka dela, kakor je K.-jevo, veliko vrednost, kolikor podajajo zanesljivo sliko narodne psihe, katere poznavanje je gotovo že za samo možnost medsebojnega razumevanja potrebno. Za nadaljno iskreno sporazumevanje med državami in narodi pa je potrebno vzajemno spoštovanje in pravično ocenjanje njihovih življenjskih interesov, katero je mogoče le na enotni osnovi priznanja njihove enakosti, t. j. enakovrednosti. Izločitev tega vodilnega načela iz mednarodnega javnega prava ni samo najtežji napad na mednarodno pravo, ampak negacija pravilne ideje sploh. Zato moramo z utemeljeno skepsjo zreti nadaljnemu delu Akademije za pravice narodov nasproti.

OBZORNIK.

Kriminološki instituti drugod in pri nas.

(Nekoliko misli o priliki 25.-letnice Graškega kriminološkega instituta.)

Aleksander Maklecov.

V okviru spomenice, ki jo je ob priliki 350.-letnice objavil senat graške univerze, je izšla obširna informativna razprava o graškem kriminološkem institutu kot skupno delo sedanjega vodje instituta Adolfa Lenza in njegovega sotrudnika Ernsta Seeliga.¹

Leta 1912. t. j. točno pred 25. leti, je bil na pobudo prof. Hansa Grossa ustanovljen na graški pravni fakulteti kriminalistični institut, ki si je pozneje nadel ime kriminološkega instituta. To je bil prvi institut te vrste v Evropi. Njegovo delovanje v teku

¹ Adolf Lenz und Ernst Seelig: Das Kriminologische Institut. Festschrift zur Feier des 350-jährigen Bestandes des Karl-Franzens-Universität zu Graz. Herausgegeben vom Akademischen Senat. Graz 1936.

25. let zgovorno priča o tem, da je bila zamisel Grossova v vsakem pogledu posrečena in plodna. Bistvo te zamisli označimo lahko na splošno kot zahtevo po zbližanju teorije in empirije v področju proučavanja zločinstvenosti in akademskega študija kriminalistov.

Zanimanje za zločin kot življenski pojav je obstajalo tudi v starih časih, toda takrat ni bilo smisla za sistematično zbiranje in metodično obdelavo zadevnih podatkov in izkustev. Izmed pomožnih ved kazenskega prava se je najprej izoblikovala sodna medicina. Že v 16. stoletju je *Constitutio Criminalis Carolina* (1532) predvidevala pritegnitev zdravnikov kot sodnih izvedencev v kazenskem postopku. V 16. in 17. stoletju so izšli tudi prvi strokovni sodnomedicinski spisi (Fortunatus Fidelis l. 1598., Pavel Zacchia l. 1621.: *Questiones medico-legales*).

V 18. stoletju se je pojavilo zanimanje za kriminalno kazuistiko (znana zbirka Francoza Pitavala iz l. 1735.—1743,² ki je našla mnogo pozneje tudi posnemalce v Nemčiji).

V isto vrsto spada tudi sloveča Feuerbachova knjiga: *Aktenmässige Darstellung merkwürdiger Kriminalfälle* (iz l. 1825). Vse te zbirke pa so bile sestavljene zgolj na podlagi sodnih spisov. Iz 18. stoletja izvirajo tudi prva pomembna dela iz področja penologije (Howard, Franklin).

Predhodnik novejšje kriminalistike kot preiskovalne vede je bil F. V. Jagemann (*Handbuch der gerichtlichen Untersuchungskunde* iz l. 1838.—1841). Kot prvi začetek znanstvenega proučavanja poklicne zločinstvenosti se smatra delo Ave L'Allemanda: *Das deutsche Gaunertum* (1858—1862).

Antropološka in sociološka šola sta povzročili pravi preokret v smislu povečanja interesa do fenomenologije zločinstvenosti in do tzv. „realij kazenskega prava“.

Eno vodilnih mest v tem pogledu pripada avstrijskemu kriminalistu Hansu Grossu. Poleg splošne nadarjenosti ga je odlikovala še posebna sposobnost, ki jo Lenz in Seelig označujeta kot „besondere Erkenntnisfähigkeit für das sinnlich Wahrnehmbare“ (str. 128). Grossove zasluge kot duševnega očeta moderne kriminalistike so splošno znane in priznane. Njegovo sloveče delo „*Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik*“ je doživelo v nemščini sedem izdaj in je bilo prevedeno na več jezikov. Velik uspeh je imel tudi njegov poljudno spisan pripomoček za varnostne organe p. n.: *Die Erforschung des Sach-*

² Francois Gayot de Pitaval: *Causes célèbres et intéressantes*. Podrobneje glej: Paul Englisch: Pitaval, čl. v HWB der Kriminologie. II. Band, str. 301 in nasl.

verhaltes strafbarer Handlungen (4. izdaja iz l. 1918). Isto velja za njegovo „Kriminalpsychologie“ (2. izdaja iz l. 1905).³

Gross je ustanovil prvi strokovni časopis za pomožne vede kazenskega prava: Archiv für Kriminal-Anthropologie und Kriminalistik, ki izhaja v novejšem času pod imenom: Archiv für Kriminologie, begründet von Hans Gross (Leipzig, Verlag H. Vogel).

Izredne zasluge si je Gross pridobil nadalje kot vnet zagovornik ideje o izpopolnitvi strokovne izobrazbe kriminalistov in o ustanovitvi posebne stolice za pomožne vede kazenskega prava ter specialnih kriminoloških institutov na pravnih fakultetah.

Utemeljujoč potrebo takega instituta, je Gross opozarjal na enostranski značaj dosedanje zgolj juridične izobrazbe kriminalistov. Pravnik absolvira svoje študije iz kazenskega prava, ne da bi imel priliko videti zločinca in se seznaniti s posebnostmi njegove psihe in z načini njegovega delovanja: „Nihče ni povedal mlademu pravniku, kako se zločin izvršuje, kako izgleda zločinsko dejanje v resnici, kako zločinec govori, piše, misli in se sporazumeva, kako je z njegovo moralo, z njegovo vero in duševnostjo, kako vpliva nanj kazen, kako se vede v zaporu in v kakšnem odnosu je do svoje okolice... Leta in leta sem skušal v svojih knjigah in razpravah dokazati, da mora veda o zločinu kot o realnem pojavu postati predmet akademskega pouka.“ Empirično gradivo, ki tvori podlago t. zv. „realij kazenskega prava“, je Gross priporočal „in ungeheurer Menge sammeln“.

Kriminalistični (sedaj kriminološki) institut v Gradcu je bil ustanovljen šele l. 1912. Kmalu na to dne 9. decembra l. 1915. je njegov znameniti iniciator umrl. Toda Grossovo delo so prevzeli njegovi nasledniki s prof. Adolfom Lenzom na čelu.

Graški kriminološki institut obsega strokovno priročno knjižnico, kriminalistični muzej, laboratorij in tzv. kriminalistično postajo (die kriminalistische Station) kot neke vrste kriminalistično kliniko za znanstveno izvedenstvo.⁴

Študij kriminalnih ved na graški univerzi združuje čisto juridične (kazensko pravo in postopek) in kriminološko-naravoslovne discipline. Ta združitev je v skladu z učnim načrtom Lenza in Seeliga: „Die Erziehung zu empirischen Tatsachenfeststellungen und damit zum naturwissenschaftlichen Denken neben Erziehung zum juristisch-normativen Denken stellt die

³ Grossove razprave in recenzije so zbrane v knjigi: Hans Gross: Gesammelte kriminalistische Aufsätze. — 2. Bde. Leipzig 1902.

⁴ Vse to ustreza prvotnemu načrtu Grossa. Primerj. njegov članek: Kriminalistische Institute in zbirki: Gesammelte kriminalistische Aufsätze. I. Bd., str. 114—124.

pädagogische Hauptaufgabe des kriminologischen Universitätsunterrichts dar“ (str. 143).⁵

V okviru kriminološkega študija vodi Lenz kriminalno-biološki seminar z demonstracijami na kaznjencih. Predavanja Seeliga pa so v zadnjih letih obsegala naslednje predmete: 1. Uvod v sistem kriminologije in v splošno kriminalno taktiko. 2. Psihologija pričevanja in tehnika zasliševanja. 3. Metode preiskave pisave in listin. 4. Kriminologija seksualnega življenja. 5. Nauk o sledovih in daktiloskopija. 6. Specialna fenomenologija zločinstvenosti (z demonstracijami).

Leta 1927. je bil pri moški kaznilnici v Gradcu ustanovljen poseben urad za kriminalno biološke preiskave (Kriminalbiologische Untersuchungsstelle) kot oddelek kriminološkega instituta.

Delovanje instituta se ne omejuje le na predavanja in vaje, temveč služi tudi potrebam sodne prakse. Lenz in Seeling sta bila namreč imenovana za stalna sodna izvedenca za področje kriminologije. Z uredbo avstrijskega zveznega ministrstva za pravosodje z dne 23. maja 1931. (J. A. Bl. Nr. 14) je bila ta grana izvedenstva enotno urejena za oba avstrijska kriminološka instituta v Gradcu in na Dunaju. V okvir tega specialnega kriminološkega izvedenstva spadajo: preiskava sledov zločina, pisave in listin, dešifriranje, znanstvena analiza verodostojnosti pričevanja, vprašanja kriminalne biologije itd.

V zvezi z graškim institutom je tudi delovanje kriminalno-biološkega društva, ki se je osnovalo na pobudo prof. Lenza. To društvo je že v teku prvih desetih let svojega obstoja zaslovelo kot pomembna mednarodna znanstvena asociacija.⁶

Ako upoštevamo končno veliko število odličnih znanstvenih del, ki so jih objavili Lenz, Seelig, Kalmann in drugi sotrudniki graškega instituta v neposredni zvezi z njegovim delovanjem, potem je treba priznati, da nadaljujejo nasledniki Grossa s polnim uspehom njegovo delo.⁸

Karakteristično je, da je ravno Gradec postal središče novega gibanja v naši vedi, med tem ko je Dunaj prevzel nase

⁵ Podrobneje gl.: Lenz: 1) Denkschrift über die Ausgestaltung des strafrechtlichen Unterrichts. GZ. 76 (1925) (Sondernummer). 2) Kriminalbiologischer Unterricht mit Demonstrationen an Sträflingen. Monatsschr. für Krim.-Psychologie. 1925. — Seelig: 1) Die Ausgestaltung des strafrechtlichen Unterrichts. Istotam. 1928. 2) Die kriminologische Ausbildung der juristischen Organe der Strafrechtspflege. Istotam.

⁶ Podrobneje gl.: A. Maklecov: Biološki pravac u modernoj kriminologiji. Arhiv. 1932. — M. Dolenc: Delovanje kriminalno-biološkega društva. Slov. Pravnik 1934, št. 5—6.

⁷ Izčrpni bibliografični seznam omenjenih del je naveden v cit. razpravi Lenza in Seeliga.

⁸ Gl. k temu A. Unger: Ausbildung des Strafruristen in kriminologischer Hinsicht. Čl. v HWB. der Kriminologie. I. Bd., str. 70.

iniciativo v organizaciji smotrne borbe zoper internacionalno zločinstvenost.⁹

To še enkrat potrjuje znano izkušnjo, da imajo univerze v manjših mestih neredko boljše pogoje za intenzivno znanstveno udejstvovanje kot univerze v velemestih.

V Jugoslaviji obstajata dva kriminalistična instituta in sicer na univerzah v Beogradu in v Ljubljani. Beograjski institut je dobil od države na račun reparacij primerno dotacijo za nabavo potrebnega instrumentarija. Poleg predstojnika instituta univ. prof. Tome Živanovića v Beogradu delujeta honorarni prof. S. Tregubov, ki predava kriminalno tehniko, in hon. prof. dr. N. Krainski, ki predava kriminalno psihologijo. Vrhu tega je institutu dodeljen še poseben asistent.¹⁰

Na ljubljanski univerzi je univ. prof. Metod Dolenc, ki je svoj čas objavil cel niz tehničnih razprav iz področja kriminalistike v Grossovem Arhivu, že pred leti uvedel predavanja iz objektivne in subjektivne kriminalistike. Na njegovo pobudo se je ustanovil tudi kriminalistični institut v Ljubljani in je bil imenovan poseben asistent, ki se je nameraval specializirati v kriminalistični stroki. Kmalu na to je bilo mesto asistenta v budžetu ljubljanske pravne fakultete črtano. Brez potrebnih kreditov, brez primernih prostorov in specialnih učnih moči in pomožnega osebja je bil institut obsojen na životarenje. Na to je že pred desetimi leti opozoril prof. Dolenc v Slov. Pravniku.¹¹

⁹ Gl. k temu: Max Hagemann: Internationale kriminalpolizeiliche Zusammenarbeit. HWB. der Kriminologie. I. Bd. Str. 748.

¹⁰ Gl. k temu: M. Čubinski: Predavanje krivičnih nauka i potreba novih institucija. Arhiv. 1924 knjiga 9. št. 5. — Osnivanje kriminalističnog instituta na Beogradskom univerzitetu. Policija. 1929 — Predgovor prof. dr. Tome Živanovića h knjigi: S. Tregubov i A. Andonović: Kriminalna tehnika. Naučno-tehnično istraživanje krivičnih dela. Beograd. 1935. V tem predgovoru pravi prof. Živanović med drugim to-le: „Učenici pravnog fakulteta rado posećuju predavanja g. Tregubova, na kojim ih uči: principima identifikacije, registracione tehnike i rukovanju antropometrijskim i daktiloskopskim instrumentima za identifikaciju; principima opisne slike i metodu sastavljanja iste, principima utvrđivanja tragova krivičnih dela na licu mesta, na žrtvi i okrivljeniku, kao i rukovanju instrumentima i specijalnim kriminalističkim fotografskim aparatima, sredstvom kojih se utvrđivanje tragova izvadi.“ (Str. V). — Drugi sotrudnik beograjskega instituta dr. N. Krainski je objavil svoja predavanja v posebni knjigi: Prof. Dr. N. Krainski: Kriminalna psihologija. Beograd. 1934. Knjiga se deli v štiri oddelke: 1. Opšta psihologija. 2. Tehnika istraživanja ličnosti. 3. Specijalna kriminalna psihologija. 4. Socijalna psihologija. Iz tega je razviden program predavanj iz področja kriminalne psihologije.

¹¹ M. Dolenc: Poglobitev akademskega pouka v kazenskem pravu. Slov. Pravnik. 1926.

Od tega časa se položaj ni izboljšal. Vendar se zbirke instituta izpopolnjujejo s predmeti (*corpora delicti*), ki jih pošiljajo institutu sodišča na področju ljubljanskega apelacijskega sodišča.

Mislimo, da bi bilo treba v načrt za izpopolnitev ljubljanske univerze, o katerem se v zadnjem času mnogo govori in piše, uvrstiti tudi zahtevo o primerni državni dotaciji, ki ne bi zavarovala samo formalnega obstoja, temveč tudi trajni razvoj ljubljanskega kriminalističnega instituta. Poleg vseh drugih splošno znanih razlogov je ta zahteva utemeljena že z dejstvom, da predvideva načrt uredbe za naše pravne fakultete posebne tečaje za doktorande. Za one izmed njih, ki bi se hoteli specializirati v področju kazenskega prava in drugih kriminalnih ved, bi morali tečaji obsegati tudi predavanja in vaje iz teoretične kriminologije in praktične kriminalistike.¹² Ta učni načrt je mogoče oživitvoriti le, če bo naša fakulteta razpolagala s primerno urejenim kriminološkim institutom.

Književna poročila.

Del Vecchio Giorgio: *Lezioni di Filosofia del Diritto*, III. izd., Rim 1936, 8°, 599 str. **Saggi intorno allo Stato**, Rim 1935, 8°, 243 str. **Diritto ed Economia**, Rim 1935, 8°, 38 str. **Giandomenico Romagnosi**, Rim 1936, 8°, 20 str.

O delu slovitega italijanskega pravnega filozofa Giorgia Del Vecchia je naša revija že poročala (letnik 1934 str. 214—220). Druga izdaja njegovih Predavanj iz pravne filozofije iz l. 1932 je pošla po pičlih štirih letih in je sedaj izšla že tretja, popolnena in pregledana izdaja skoro istočasno z njenim francoskim prevodom (*Leçons de Philosophie du Droit*, Paris 1936, Recueil Sirey). Za izredni uspeh tega dela so pač merodajne njegove notranje vrline: ostrost logične analize se kosa z jasnostjo v podajanju snovi, širokost sinteze je združena z originalnimi pogledi na smisel in pomen vsega družbenega življenja sploh. Lahko se že sedaj reče, da je to delo profesorja Del Vecchia postalo klasično v najboljšem pomenu besede in da ne zavzema častnega mesta samo v slavni tradiciji italijanske pravne filozofije, marveč v vsem duhovnem prizadevanju kulturnih narodov sploh.

Naše čitatelje opozarjamo takoj spočetka na neko — v mednarodnem slovstvu žal precej redko — posebnost teh Predavanj, zaradi katere zasluži jo ne glede na vse druge odlike in vrline še posebno priznanje od naše strani. V zgodovinskem delu knjige upošteva namreč avtor tudi pravno filozofijo pri slovanskih narodih in podaja izčrpen pregled njenega razvoja pri Poljaki, Rusih, Jugoslovanih, Čeho-Slova-

¹² Kakor poroča Seelig, „die österreichische Unterrichtsverwaltung hat die Kriminologie als eigenes Habilitationsfach (sowohl in als ohne Verbindung mit Strafrecht) anerkannt“. Seelig: *Die Ausgestaltung des strafrechtlichen Unterrichts* (Gl. opombo 5.).